

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. május 8.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet	[]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal)	_____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma
(aláhúzás hullámos vonallal)	~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal)	=====

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlapon utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat,
- egy komplex feladat.

Az egyetemes és a magyar történelemre vonatkozó **feladatnak különböző** korszakokra kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **három** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje, vagyis mind a három megoldását ki kell javítani és azt a – jó választás szerinti – kettőt, illetve egyet kell figyelembe venni, mely(ek)ben magasabb (össz)pontszámot ért el;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13., a 16. és a 17. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani az összpontszámot és az osztószám **(2)** segítségével átszámítani vizsgaponttá. **A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni.**

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az *Eseményeket alakító tényezők...* és az *Ismeretszerzés, a források használata* szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az *Eseményeket alakító tényezők...* és az *Ismeretszerzés, a források használata* szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az *Eseményeket alakító tényezők...* és az *Ismeretszerzés, a források használata* szempontokra nem szerzett pontot.

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szempontozhoz tartozó tartalmi elemeket „T”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). A komplex esszénél három vagy négy tér- és időbeli elemet kell pontozni (T1, T2, T3 és T4). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú és a komplex esszénél 2-2 pont adható.

A komplex feladatok közül az összehasonlító komplex esszénél 2-2 időbeli és térbeli elemért összesen 8 pont adható, a korszakokon átívelő komplex esszénél pedig a feladat témájától függően az időbeli **vagy** a térbeli elemekért 2-2, a másik elemért 2, azaz összesen 6 pont adható. A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark Tidő, illetve \checkmark Tér), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szempontozhoz tartozó tartalmi elemeket „K”-val jelöli.

A **rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (K1)** 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A **hosszú és a komplex esszénél külön kell pontozni az ún. általános (K1) és a konkrét (K2) történelmi fogalmakat.** A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A **szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre** a rövid (**K2**) és a hosszú, illetve a komplex esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és az *Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. A rövid és hosszú feladatoknál, illetve a korszakokon átívelő komplex esszénél egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan); az összehasonlító komplex esszé minden egyes elemzése háromelemű: a két összehasonlítandó forrás, illetve eseményeket alakító tényező kapcsán elvégzett rögzítésért 1-1 pont, a hozzájuk tartozó megállapításért pedig 2 (illetve 1) pont jár az alábbiak szerint:

A rövid, a hosszú és a korszakokon átívelő komplex esszéknél:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Az összehasonlító komplex esszéknél:

4 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, és hozzájuk kapcsolódó helyes megállapítást tett.
3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de nem tett helyes megállapítást, vagy ha csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan, vagy ha egyik forrásból sem rögzített tényt, de helyes megállapítást tett.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és nem tett helyes megállapítást, vagy ha egyik forrásból sem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓F1 külön jelölve, ha a rögzítés és megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni az eseményeket alakító tényezőkre adott részpontokat (pl. ✓E1).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú, illetve komplex feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után összegezni kell a részpontszámokat, majd ezt a feladatonkénti összpontszámot az osztószám (2) segítségével át kell számítani vizsgaponttá. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni! A feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

Ha ez az összpontszám

- egész szám, akkor nincs teendő;
- törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

III. A feladatlapon az összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért (adott esetben egész számra kerekített) pontszámokat összegezni kell.

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. A zsidó vallás (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) Jeruzsálem elfoglalása. / A jeruzsálemi szentély / templom lerombolása. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható abban az esetben, ha megjelenik benne a Jeruzsálem helységnevé.)*

b) Isten és a zsidó nép szövetségét / A zsidó lett Isten választott népe. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

c) Mózes

d) diaszpóra

2. A középkori kereszténység (Összesen 4 pont.)

a)

Állítás	Forrás betűjele		
	B	C	E
1. A forrás szerzője vitatja a pápa elsőségét.	B	C	E
2. A nyugati álláspontot képviseli az egyház vezetésével kapcsolatban.	A	D	
3. Szertartásrendben megmutatkozó különbségre is utal.	A		

(Elemenként 0,5 pont.) *Az egy sorban szereplő betűjelek bármely sorrendben elfogadhatók.*

b) 1054 (1 pont)

3. Könyves Kálmán (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

a) 1., 3.

b) 2., 3.

c) 2., 3.

d) 2., 5.

e) 1., 4.

4. Angol alkotmányos monarchia (Összesen 4 pont.)

a) 1., 2., 6. (Elemenként 0,5 pont.) *A helyes sorszámok bármely sorrendben elfogadhatók.*

b) parlament (0,5 pont)

c) alkotmányos / parlamentáris monarchia *vagy* alkotmányos / parlamentáris királyság (1 pont)

d) Ameddig be nem bizonyítják, hogy bűnös, addig a vádlottat ártatlannak kell tekinteni. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)

5. Török berendezkedés (Összesen 3 pont.)

a) szultán *Elfogadható még: (török) császár, padisah.* (0,5 pont)

b) szpáhi (0,5 pont)

c) 4. (0,5 pont)

d) 2. (0,5 pont)

e) A legvédekeztebb / a hadi utaktól távol eső területek váltak szultáni birtokká. / Az állattartó területek váltak szultáni birtokká. / Az állattartó területek hozták a legnagyobb bevételt. / Itt gazdag mezővárosok voltak. / Itt kereskedelmi utak vezettek. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)

6. A második ipari forradalom kora (Összesen 4 pont.)

a) 1., 4. (Elemenként 0,5 pont.)

b) 1., 3. (Elemenként 0,5 pont.)

c) 1. (Amerikai) Egyesült Államok / USA

2. Nagy-Britannia / Egyesült Királyság

(elfogadható még: Brit Birodalom, nem elfogadható: Anglia)

3. Japán / Japán Császárság

4. Németország / Német Császárság

(Elemenként 0,5 pont.)

7. Az 1848-49-es szabadságharc (Összesen 8 pont.)

a)

A térképvázlaton lévő település sorszáma	Forrás betűjele
1.	C
2.	B
3.	D
4.	A

(Elemenként 0,5 pont.)

b)

B	E	A	D	C
---	---	---	---	---

(A helyes sorrend 1 pont.)

c) Függetlenségi nyilatkozat *(A helyes válaszban a nyilatkozat szó nagy kezdőbetűvel is elfogadható.)* (1 pont)

d) miniszterelnök / kormányfő (0,5 pont)

e) tavaszi hadjárat (1 pont)

f)

A jelképes alak sorszáma	A jelképezett állam megnevezése
1.	Orosz Birodalom / Oroszország
2.	Habsburg Birodalom / Osztrák Császárság / Ausztria
3.	Magyarország / Magyar Királyság

(Elemenként 0,5 pont.)

g) A Habsburgok orosz segítséggel győzik le Magyarországot / verik le a magyar szabadságharcot. / A két hatalom közös erővel győzi le Magyarországot. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)**8. A Szovjetunió gazdasága** (Összesen 3 pont.)

a) 2., 4. (Elemenként 0,5 pont.)

b) A katonai erő növelésére. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)c) A gazdasági lemaradás behozására. *vagy* Az önvédelmi képesség javítására. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)**9. Magyarország 1918–19-ben** (Összesen 3 pont.)

a) (Elemenként 0,5 pont.)

1. C

2. D

3. A

4. E

b) (gróf) Károlyi Mihály (1 pont)

10. A hidegháború (Összesen 4 pont.)

- a) Hruscsov (1 pont)
 b) szuezi válság, 1956 (Elemenként 0,5 pont.)
 c) kubai / karibi (rakéta)válság, 1962 (Elemenként 0,5 pont.)
 d) B (0,5 pont)
 e) 3. (0,5 pont)

11. Magyarország demográfiai helyzete 1945 után (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

Jellemző	Korcsoport sorszáma
a) Szülőképes korú, fiatal generációk – a forradalom leverése miatt bekövetkező – kivándorlásának (is) közvetlen következménye.	3.
b) Az abortusz (terhességmegszakítás)-tilalom erőteljes szigorításának (is) köszönhető.	2.
c) Előző, nagy létszámú generáció gyermekvállalásának (is) következménye.	4.
d) Az első világháború veszteségei magyarázzák.	1.
e) A gyermektelenségi adó bevezetésének (is) köszönhető.	2.
f) Az 1970-es évek népesedéspolitikai intézkedéseinek hatását (is) jelzi.	4.
g) A második világháború miatt meg nem született szülők hiányából (is) adódik.	3.

h) 1.

12. Háztartások pénzügyei (Összesen 4 pont.)

- a) 3. (0,5 pont)
 b) 6. (0,5 pont)
 c) 1. (0,5 pont)
 d) 2. (0,5 pont)
 e) (öregségi) nyugdíj; rokkantsági nyugdíj; özvegyi nyugdíj; baleseti nyugdíj; árvaellátás; munkanélküli segély / álláskeresési járadék; táppénz; családi pótlék; gyese; gyed; csed; gyet.
(Bármelyik – pontosvesszővel elválasztott – két válasz, bármilyen sorrendben elfogadható. A mozaikszavak nagybetűvel írva, illetve a rövidítést feloldva is elfogadhatók. Pl. gyed / GYED / gyermekgondozási díj. Más helyes válasz is elfogadható.) (Elemenként 1 pont.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK**13. Merkantilizmus**

(rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a merkantilista gazdaságpolitika céljait és eszközeit mutatja be, és röviden kitér Smith merkantilizmussal kapcsolatos kritikájára.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a merkantilizmus a 17(–18.) században volt jellemző, és megállapítja, hogy Franciaországban bontakozott ki, <i>vagy</i> említ egy másik országot, ahol valamely uralkodó merkantilista gazdaságpolitikát folytatott (Habsburg Birodalom / Oroszország / Poroszország).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. manufaktúra, vám, jövedelem / nemesfém, szabad verseny.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. az állam felügyeletet gyakorolt az ipar felett; manufaktúrákat alapított; védővámokat vetett ki a külföldi iparcikkekre), és megállapítja, hogy ez a hazai ipar fejlesztését célozta.	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján (pl. Smith szerint a verseny korlátozása nem szolgálja a köz érdekét / egyes üzletemberek érdekét szolgálja; a piac bővülése jó a gazdaság szempontjából), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Smith a szabad verseny híve volt; elvetette az állami beavatkozást / a merkantilista gazdaságpolitikát).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti a merkantilista gazdaságpolitika egy általános célját (pl. a nemesfémek felhalmozása / az állami bevételek növelése / az uralkodói hatalom megerősítése), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a növekvő bevételek tették lehetővé a hadsereg megerősítését / háborúk folytatását / fényűző udvar fenntartását / állami hivatalok létesítését; a merkantilista gazdaságpolitika jellemzően az abszolutista törekvéseket segítette; a gazdaságba történő közvetlen állami beavatkozással járt; korlátozta a piaci versenyt).	0–3
	E2 Rögzít egy további, a merkantilista gazdaságpolitikára jellemző – a forrásban nem szereplő – állami intézkedést (pl. az infrastruktúra fejlesztése; a nyersanyag behozatalának / a készáru kivitelének támogatása; a gyarmati kereskedelem támogatása; szakképzett munkaerő behívása; állami megrendelések), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a merkantilista gazdaságpolitikának célja volt a kereskedelem fellendítése; pozitív külkereskedelmi mérleg elérése; a gyarmatokról olcsón jutottak nyersanyagokhoz; a beáramló munkaerőnek köszönhetően nőtt az ipari termelés; luxuscikkeket készítő manufaktúrák is létrejöttek).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

14. Nemzetiszocialista ideológia		(rövid)
Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a nemzetiszocialista ideológia legfontosabb elemeit mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti a téma egy időbeli elemét (pl. Hitler hatalomra jutása: 1933, saar-vidéki népszavazás: 1935, német területszerzések: 1938, 1939, a Szovjetunió elleni hadjárat kezdete: 1941), és rögzíti a téma egy térbeli vonatkozását (pl. említi, hogy Németország területeket vesztett az első világháború után, említi egyet az 1930-as években megszerzett területek közül, említi egyet a németek által lakott, határokon kívüli vidékek közül).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. nacionalizmus, antiszemitizmus, nemzetiszocializmus, fajelmélet.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. minden német egy országban való egyesülését követelték; a versailles-i béke hatályon kívül helyezését követelték; a német igények miatt területeket követeltek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Hitler ezeket a követeléseket az élettér elmélet keretében foglalta össze; ezekkel a követelésekkel indokolták a német területszerzéseket; az etnikai követeléseket a határon túli nagyszámú német népességgel indokolták; e követelések a náci ideológiai szélsőséges nacionalizmusából következtek).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tény a plakát alapján (pl. a nemzetiszocializmus egyik fő ideológiai eleme az antibolsevizmus / antikommunizmus volt; a bolsevizmus / kommunizmus katonai fenyegetést (is) jelentett; a plakáton zsidó jelkép is megjelenik), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Hitler hatalomra jutásában is szerepet játszott a kommunizmustól való félelem; Hitler a kommunizmussal való leszámolást kezdettől fogva tervezte; Hitler többek között az antikommunizmussal is indokolta az 1941-ben Szovjetunió ellen indított hadjáratot; az ideológiát modern propagandát felhasználva is terjesztették; a zsidókat tették felelőssé a kommunizmus terjesztéséért).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a fajelmélet / antiszemitizmus a nemzetiszocialista ideológia központi eleme volt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az embereket faji / származási alapon sorolták csoportokba; a germánokat / németeket felsőbbrendűnek / árnjának tekintették; a zsidóságot kultúraromboló csoportnak tekintették; az alacsonyabb rendű csoportokat ellenségként kezelték / diszkriminálták; a holokauszt tragédiája is a fajelméletből eredeztethető).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a nemzetiszocialista ideológia szociális célokat is tartalmaz, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a kispolgárság és munkásság érdekeinek védelmében lépett föl; a programja része volt a nagytőke korlátozása; a parasztnak földet ígért; ennek ellenére Hitler később kiegyezett a nagytőkével; Hitler	0–3

	felhasználta a szociális demagógia eszközt) <i>vagy</i> rögzíti, hogy a nemzetiszocialista ideológia eleme a Führer-elv / vezérelvűség, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez határozta meg a náci államban a döntési hatásköröket / Hitler szabta meg a követendő állami célokat; a Führer volt a német nép / a népközösség megtestesítője; Hitler ennek jegyében számolt le párton belüli ellenlábasával).	
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		10

15. Hunyadi Mátyás**(hosszú)**

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Hunyadi Mátyás külpolitikáját, annak célkitűzéseit, eszközeit és eredményeit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Mátyás 1458–1490 között uralkodott.	0–2
	T2 Rögzíti Mátyás nyugati külpolitikájának egy térbeli elemét (pl. Bécs a Habsburgok székvárosa; Morvaország / Szilézia elfoglalása, Beatrix Nápolyból származik), és rögzíti Mátyás törökellenes külpolitikájának egy térbeli elemét (pl. Bosznia ütközőállam, Jajca visszafoglalása, Szabács elfoglalása, kenyérmezei csata).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. király, császár, szultán, pápa.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. végvár, fekete sereg, eretnek / huszita, dinasztia / örökös.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy az egyezmény alapján Mátyás törvényes fiúutód nélküli halála esetén a Habsburgok / III. Frigyes örökölné a magyar trónt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a Habsburgok V. László örökségére hivatkoztak; ezzel a Habsburgok elismerték Mátyás királyságát; a szerződés értelmében a koronát is visszaadták).	0–3
	F2 Rögzíti a térkép egy lényegi elemét (pl. Boszniát kettéosztották; Mátyás visszafoglalta Jajcát; Szendrőt / Galambócot elfoglalták a törökök; a déli határt végvárak védték), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel megszűntek az ütközőállamok; Mátyás alapvetően védekező / békepolitikát folytatott a törökkel szemben; Mátyás a törökellenes háborúval a trónra való alkalmasságát is bizonyította).	0–3
	F3 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. a cseh háború az eretnekség ürügyén indult; a császár és a pápa Csehország elleni háborúra bízta Mátyást; Mátyás – egykori – apósa ellen készült háborúzni), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl.	0–3

	Mátyás célja a cseh királyi cím megszerzése volt; Mátyás csak Morvaországot / Sziléziát tudta elfoglalni; a morvaországi / sziléziai rendek királyukká választották Mátyást; a Cseh Királyságot a Jagellók szerezték meg; a háború idején Podjebrád György már nem volt Mátyás apósa; Mátyás a Prágából való szabadulása érdekében vette el Podjebrád Katalint).	
	F4 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. Mátyás az esküvőre külföldi uralkodókat is meghívott; Mátyás pompás esküvőt szervezett), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Mátyás dinasztiát akart alapítani; a házassággal is egyenrangúságát akarta bizonyítani; a pompa a hatalom reprezentációja volt; Aragóniai / a Nápolyból származó Beatrixot vette feleségül).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Mátyás zsoldoshadsereggel rendelkezett, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. fedezetére állandósította a rendkívüli hadiadót; a sereg fenntartása a bevételek jelentős részét felemésztette; nagyon modern hadseregnek számított; magvát a huszita harcosok adták; továbbra is szükség volt a nemesi bandériumokra; a sereg létszáma 9–15 ezer főre volt tehető; jelentős fegyvernemei a nehézlovasság, a könnyűlovasság és a gyalogság voltak).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy Mátyás elfoglalta Bécset / Ausztriát, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. kiújult a konfliktusa a Habsburgokkal; egyik fél sem tartotta be a bécsújhelyi egyezményt; Mátyás a császári címre is pályázhatott), <i>vagy</i> rögzít még egy lényeges tény a törökellenes küzdelmekkel kapcsolatban (pl. elfoglalta Szabács várát; Kenyérmezőnél – Kinizsi Pál – legyőzte a betörő törököket; igyekezett Havasalföldet magyar függésben tartani; a pápával / Velencével szövetekezett a török ellen; karban tartotta a végvári vonalat), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. támadó hadjáratokat csak ritkán indított; a fekete sereg is részt vett az ország védelmében; a román fejedelemségek már a töröknek hódoltak; sikertelen volt a törökellenes európai összefogás; Mátyás alapvetően védekező / békepolitikát folytatott a törökkel szemben; Mátyás megújítandó békét kötött a törökkel).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy Mátyás Corvin Jánost nevezte meg utódként, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Corvin János Mátyás házasságon kívül született fia volt; Beatrixtól nem született gyereke; jelentős birtokokat és méltóságokat juttatott Corvin Jánosnak; királlyá választása érdekében erősítette meg a nádori hatalmat; királlyá választása / a dinasztiaalapítás végül nem sikerült; Mátyás halála után a Jagellók kerültek Magyarország trónjára).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

16. A Kádár-rendszer válsága

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Kádár-rendszer válságának gazdasági, külpolitikai és belpolitikai tényezőit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a téma egy lényeges időbeli elemét (pl. a Kádár-rendszer 1988/89-ig állt fenn, a rendszerváltásra 1989-ben került sor, a bemutatott folyamatok az – 1970-es és – 1980-as évekre jellemzők).	0–2
	T2 Rögzíti a téma valamely térbeli elemét (pl. Magyarország a szovjet blokk része / a KGST tagja; a vasfüggöny választja el a Nyugattól).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. forradalom / ellenforradalom, adósság, tervgazdaság, kommunizmus / szocializmus / marxizmus.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. második gazdaság, ellenzéki mozgalmak, MSZMP, olajválság.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges adatot a grafikonról (pl. Magyarországon az 1980-as években rohamosan nőttek a fogyasztói árak; megállt a reáljövedelmek / reálbérek növekedése), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megjelent az infláció; a tervgazdaság rugalmatlannak / reformálhatatlannak bizonyult; a rendszer nem volt képes teljesíteni ígéreteit).	0–3
	F2 Rögzíti a vicc lényegét (pl. a magyar lakosság többet költ, mint amennyit – hivatalosan – keres; a hatalom szemet huny a lakosság gazdasági tevékenységei fölött), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. egyre nagyobb teret nyert a második gazdaság; a lakosság fenn akarta tartani / növelni akarta életszínvonalát; a mezőgazdaságban már korábban létezett a háztáji; lehetőség nyílt a hivatalos álláson túli munkavállalásra; ez önkiszákmányoló életmódhoz vezetett; a vicc a kádári alkura utal).	0–3
	F3 Rögzíti Kádár János és a régi vezetőség leváltását, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az MSZMP-n belül is teret nyert a reformot támogatók tábora; a korábbi miniszterelnök, Grósz Károly lett a pártvezető; Németh Miklós lett a miniszterelnök; Kádár már beteg volt; Kádár – hatalom nélküli – pártelnök lett).	0–3
	F4 Rögzíti, hogy Pozsgay Imre ellenforradalom helyett népfelkelésnek minősítette 1956-ot, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel megkérdőjelezte Kádár / a Kádár-rendszer legitimitációját; ennek eredménye Nagy Imre újratemetése lett; az interjú a rendszerváltozás szimbolikus nyitánya volt).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Magyarország súlyosan eladósodott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a rendszer fenn akarta tartani az addigi életszínvonalat; ennek oka volt az olajválság hatása / a cserearányok romlása / a romló külkereskedelmi mérleg is; az ország adósságszpirálba került; Magyarország az IMF / a Nemzetközi Valutaalap / a Világbank tagja lett; Magyarország kölcsönöket vett fel a Nemzetközi Valutaalaptól / a Világbanktól; megtörtént a gazdasági nyitás a nyugat felé).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a Szovjetunió élén (1985-től) Gorbacsov állt, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a Szovjetunió elvesztette a hidegháborút; Gorbacsov nem akart beavatkozni a csatlós országok ügyeibe; szabadabban lehetett kritizálni a kommunista rendszert; a Szovjetunióban is kísérlet történt gazdasági / politikai reformra).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy ellenzéki szervezetek jöttek létre Magyarországon, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az első megmozdulás a monori találkozó volt; a lakitelki találkozón szerveződött meg a nemzeti ellenzék / az MDF; az ún. demokratikus ellenzék szamizdatokat adott ki / létrehozta az SZDSZ-t; alternatív ifjúsági szervezatként létrejött a Fidesz; az ellenzék magát 1956 örökösének tartotta / a helsinki egyezményre / a Charta '77-re hivatkozott).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

17. A távol-keleti gyarmatosítás

(komplex – korszakokon átívelő)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó Kína és Korea példáján keresztül a gyarmatosítás folyamatát és a gyarmati világ felbomlását mutatja be 1953-ig. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít legalább két lényegi időbeli elemet a második világháború befejezése után (pl. 1949: megalakul a Kínai Népköztársaság, 1950–53: koreai háború).	0–2
	T2 Rögzít legalább két lényegi térbeli elemet (pl. utal a gyarmatosítók befolyási övezeteire, Kína a gyarmati törekvések ütközőpontja volt, a kommunista Kína is igényt formált a harmadik világ / Ázsia feletti vezető szerepre, utal Korea kettéosztására).	0–2
	T3 A téma kifejtése során ügyel a kronologikus szerkesztésre.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. befolyási övezet / érdekszféra, béke, kommunizmus, szuperhatalom.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. gyarmat / gyarmatosítás, kétpólusú világ, harmadik világ, hidegháború.	0–2

	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy a császár lemondott a hatalomról / köztársaság jött létre Kínában, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a külföldi befolyás / pénzügyi függés elleni lázadás következménye; a nagyhatalmak érdeke volt a belső problémák folyamatos fenntartása; a Japántól elszenvedett vereségek is hozzájárultak a bukáshoz; a létrejött köztársaság sem volt képes a belső rend fenntartására; a köztársaság kialakulásával újabb polgárháború vette kezdetét; az idegen dinasztia ellenszenves volt).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tény a forrás alapján a polgárháborúval kapcsolatban (pl. a kommunisták és a Kuomintang harcolt a hatalomért; a kommunisták a parasztság megnyerését tartották fontosnak / földosztást ígértek; a kommunisták csak az ellenséges vezetőket büntették), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a két párt átmenetileg együttműködött egymással, majd riválisok lettek; a földosztás ígérete / végrehajtása miatt a paraszti tömegek a kommunistákhoz pártoltak; a kommunistákat a szovjetek támogatták, a Kuomintangot a nyugatiak; a polgárháború több évtizeden át tartó véres küzdelem volt a felek között; a kommunisták kerültek ki győztesen a polgárháborúból).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a második világháború idején Japán sok kínai területet elfoglalt; sok kommunista épült be a Japánnal együttműködő szervezetekbe; a kommunisták fő ellenségnek nem a japánokat, hanem a Kuomintang híveit tekintették), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a japán támadás hatására elvben a polgárháborút felfüggesztették Kínában; Mao a polgárháború folytatására készült / a világháború utáni polgárháborúra akarta megerősíteni a helyzetét; a kommunisták a japánokat is eszköznek használták a Kuomintanggal szemben).	0–3
	F4 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Mao támogatást ígér Észak-Koreának a háborúban; a Szovjetunió helyeslésével lépett be Kína a háborúba), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a második világháború után a félsziget szovjet és amerikai befolyás alá került; a kommunista erők súlyos veszteségeik ellenére megtartották az északi országrészt; a kirobbant háború végül a félsziget kettéosztásával / a háború előtti állapot megőrzésével ért véget; Észak-Korea is kommunista állammá vált).	0–3
	F5 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a Kínai Népköztársaságot sokáig hivatalosan nem ismerték el; az ENSZ Biztonsági Tanácsban kezdetben Tajvan képviselte Kínát), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a Truman-elv értelmében lépett fel az USA a kínai kommunistákkal szemben; Tajvan USA-barát volt; Mao elismerésével a kommunisták befolyása nőtt a Biztonsági Tanácsban).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Kína az elzárkózás politikáját folytatta a 19. században, és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. a belső zavargások / a Tajping-felkelés / az ópiumháborúk következtében került sor a nyitott kapuk elvének bevezetésére; Kína fokozatosan gazdasági függésbe került, de nem veszítette el önállóságát; a császári dinasztia csak a nyugatiak támogatásával tudott hatalmon maradni).	0–3
	E2 Rögzít egy lényeges tény a térség feletti nagyhatalmi befolyás kapcsán (pl. a nagyhatalmak piacot akartak szerezni Kínában; a japán és az orosz előretörés volt igazán fenyegető Kína számára; Mandzsúria / Korea japán befolyás alá került), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. erősödött a nacionalizmus; a felszabadító mozgalmak során társadalmi ellentétek is felszínre törtek; a gyarmati uralom fenntartása a nagyhatalmak együttműködését is igényelte; Kína félgyarmati sorba süllyedt; Japánnak nyersanyagforrást és felvevőpiacot jelentett).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy megalakult a Kínai Népköztársaság, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a második világháború után ismét fellángoló polgárháborút a kommunisták nyerték meg; Mao lett a kommunista Kína vezetője; Kínában is megkezdődött a kommunista diktatúra kiépítése; a Kuomintang Tajvan szigetére menekült).	0–3
	E4 Rögzít egy – a forrásokban nem szereplő – tény a koreai háborúval kapcsolatban (pl. a hidegháború jellemzője volt a szuperhatalmak beavatkozása egy regionális válságba; Koreában az északiakat a szovjetek / a délieket az amerikaiak támogatták a háborúban; a háború végén a felek csak fegyverszünetet kötöttek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az USA támogatása / beavatkozása a kommunisták térnyerését kívánta megakadályozni; a háború előtti kettéosztás jött ismét létre; Dél-Koreában nem alakult ki kommunista diktatúra; a két Korea viszonya a mai napig ellenséges).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

18. A Rákóczi-szabadságharc és az amerikai függetlenségi háború (komplex – összehasonlító)

Szemponatok	Műveletek tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a Rákóczi-szabadságharc okait, körülményeit és lezárását az amerikai függetlenségi háború okaival, körülményeivel és lezárásával veti össze a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti a Rákóczi-szabadságharc dátumát: 1703–1711, és rögzít még egy témához kapcsolódó időbeli elemet (pl. Buda visszavétele: 1686, karlócai béke: 1699, az ónodi országgyűlés: 1707, szatmári béke: 1711, spanyol örökösödési háború: 1701–1714).	0–2
	T2 Rögzíti az amerikai Függetlenségi nyilatkozat kiadását / az Amerikai Egyesült Államok létrejöttét: 1776, és rögzít még egy témához kapcsolódó időbeli elemet (pl. a hétéves háború kezdete: 1756, a hétéves háború vége: 1763, bostoni teadélután: 1773, az amerikai függetlenségi háború kezdete: 1775, az amerikai függetlenségi háború vége / párizsi béke: 1783).	0–2
	T3 Rögzít a témával kapcsolatban két térbeli elemet (pl. Magyarország a Habsburg Birodalom része volt; utal Erdély és Magyarország különállására; az országgyűléseket Pozsonyban tartották; a Rákóczi-szabadságharc alatt Szécsényben / Ónodon tartottak országgyűlést; utal a Határőrvidék helyére; a békét Szatmáron kötötték meg; a Rákóczi-szabadságharc alatt a Habsburgok a spanyol örökösödési háború miatt kétfrontos háborúra kényszerültek).	0–2
	T4 Rögzít a témával kapcsolatban két térbeli elemet (pl. a létrejövő Egyesült Államok brit gyarmat volt, a volt gyarmatok a keleti parton helyezkedtek el, Észak-Amerika is része a francia-brit-spanyol versengésnek, a Függetlenségi nyilatkozat Philadelphiában született meg, a háborút lezáró békére Párizsban került sor, Washington lett az Egyesült Államok fővárosa).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. szabadságharc, abszolutizmus, felvilágosodás, demokrácia / köztársaság.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. rendi dualizmus, trónfosztás, társadalmi szerződés / népfelség / emberi jogok, gyarmat.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti Magyarország helyzetét a Rákóczi-szabadságharc előtt (pl. a Habsburg Birodalom folyamatosan erősödött; Magyarország nagy része az utóbbi években / a török kiűzése után került Habsburg-uralom alá), rögzíti a 13 gyarmat helyzetét 1763-ban (pl. Franciaország elvesztette észak-amerikai gyarmatainak nagy részét; a brit befolyás erősödött Észak-Amerikában), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. mindkét terület egy nagy birodalom részét képezte; Magyarország a központi területhez közel,	0–4

	<p>az amerikai gyarmatok a központtól távol helyezkedtek el; Magyarország a térségben érintett hatalmaktól – a francia pénzügyi támogatáson kívül – nem remélhetett szövetséget, míg az amerikai gyarmatok szövetségest találtak a térségben érintett spanyolokban és franciákban; mindkét esetben a fennhatóságot gyakorló birodalom megerősödése váltotta ki a konfliktust).</p>	
	<p>F2 Rögzíti Rákóczi kiáltványának egy lényegi elemét (pl. eltörölték a szabad királyválasztás jogát / az ellenállás jogát; a földeket idegenek szerzik meg), rögzíti Franklin feljegyzésének egy lényegi elemét (pl. a brit hivatalnokok visszaélnék a hatalmukkal / ellenségesek a gyarmatokon élőkkel szemben; új vámszabályok felháborodást keltenek), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Rákóczi és az amerikaiak is tiltakoztak a jogfosztás ellen; Rákóczi a Habsburg-ellenes, Franklin a brit ellenes érzelmek megerősítését igyekszik elérni; mindketten beleszólást követeltek a róluk szóló döntésekbe / felléptek az önkény ellen; a földek elvétele nehéz anyagi helyzetbe hozta a nemességet, miként a gyarmatokra kivetett új vámok korlátozták a gyarmatok kereskedelmét).</p>	0–4
	<p>F3 Rögzíti Rákóczi válaszában egy lényegi elemét (pl. Rákóczi elutasította a jobbágyok felszabadítását; egyensúlyt keresett a földesurak és a jobbágyok érdekei között), rögzíti a Függetlenségi nyilatkozat egy lényegi elemét (pl. az emberek közti egyenlőséget hirdette; felsorolja a nyilatkozatban említett emberi jogokat; a társadalom beleegyezése szükségessé teszi a kormányformába), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Rákóczi még nem ismerhette a felvilágosodás gondolatait, amelyek megjelentek a Függetlenségi nyilatkozatban; Rákóczinak nem volt célja a rendi társadalom felbomlasztása / célja a rendi társadalom megszilárdítása volt, az amerikai angol gyarmatok viszont kezdettől fogva egy polgári társadalom létrehozására törekedtek; később Rákóczi is szabadságot ígért a harcban végig kitartó jobbágyoknak, miközben az Egyesült Államokban a teljes egyenlőség – rabszolgaság, indiánok kapcsán – nem valósult meg).</p>	0–4
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzít egy, a forrásokban nem szereplő lényeges tény a szabadságharcot megelőző sérelmekkel kapcsolatosan (pl. a vitézlő rend helyére idegen katonák érkeztek az országba; korlátozták a bevett vallások gyakorlását; mellőzték az országgyűléseket; vésztörvényszékeket állítottak fel; Erdélyt külön kormányozták / az ország közigazgatási egysége nem állt helyre; hatalmas adók sújtották a jobbágyokat), rögzít egy – a forrásokban nem szereplő – lényeges tény a függetlenségi háborút megelőző sérelmekkel kapcsolatosan (pl. a brit katonák elszállásolására kényszerítették a lakosságot; bevezették a bélyegtörvényt; megtiltották a földfoglalásokat nyugat felé; a brit parlament adóztatta az amerikai gyarmatokat is), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. sem a magyarok, sem az amerikai gyarmatok nem rendelkeztek önálló hadsereggel; a protestáns vallás gyakorlását csak Magyarországon korlátozták, Amerikában nem; a Habsburgok a török kiűzésének, a britek a hétéves háború költségeinek megtérítését</p>	0–4

	várták az általuk birtokolt területtől; az adókat a magyarok, illetve az amerikaiak megkérdezése nélkül vetették ki, ezért mindkét nép képviselőt követelt).	
	E2 Rögzít egy tényt Magyarország függetlenné válásával kapcsolatban (pl. Magyarország kimondta függetlenségét a Habsburg Birodalomtól / a Habsburgok trónfosztását; nem választottak új királyt / Rákóczi vezérlő fejedelemeként irányította az országot), rögzít egy tényt az amerikai függetlenség kimondásával kapcsolatban (pl. ezzel elszakadtak a Brit Birodalomtól; egy laza államszövetség jött létre; a Kongresszus irányította a volt gyarmatokat), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. az éppen elért katonai sikerek hozzájárultak a függetlenség kimondásához; Rákóczi a korábban létrehozott rendi konföderációban gondolkodott, míg Amerikában szövetségi köztársaság jött létre; a függetlenség kimondásának célja volt a megegyezés megakadályozása a Habsburgokkal, illetve a britekkel; a függetlenség célja volt a nemzetközi elismerés kivívása és új szövetségesek megnyerése a harcuk folytatásához.)	0–4
	E3 Rögzít egy tényt a Rákóczi-szabadságharc lezárásával kapcsolatban (pl. a szatmári béke amnesztiát adott a felkelőknek; orvosolta a rendi sérelmeket; ígéretet tett a vallási kérdés rendezésére; Erdélyt továbbra is külön kormányozták), rögzít egy tényt a függetlenségi háború lezárásával kapcsolatban (pl. elismerték az önálló Egyesült Államok létrejöttét; az Egyesült Államok jelentős nyugati területeket szerzett; újra helyreállt a kereskedelem Nagy-Britanniával), és ezzel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a szatmári béke a Habsburgokkal kötött kompromisszum volt, a párizsi béke sem törekedett a britek megbüntetésére; Magyarország elszakadása a Habsburg Birodalomtól sikertelen volt, az Egyesült Államoké sikeres; Magyarország birodalmon belüli önállósága részben helyreállt; az Egyesült Államok független állam lett).	0–4
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–4

Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.

A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM	22

A feladatlapban szereplő források (kép, adatsor, térkép) lelőhelyei:

- https://hu.wikipedia.org/wiki/Titus_diadal%C3%ADve#/media/File:Arch_of_Titus_Menorah.png
- <http://www.uaocamerica.org/sources-of-orthodox-teachin/the-great-schism.html>
- http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/06_a_vegvari_elet.pdf
- Száray Miklós: Történelem II. (Forrásközpontú történelem)
- Henri Meyer, Le Petit Journal 16th January 1898. Bibliothèque nationale de France
- L. M. Glackens, Puck 22 September https://en.wikipedia.org/wiki/America%27s_Backyard#/media/File:Monroe_doctrine.jpg
- Száray Miklós–Kaposi József: Történelem IV. (Forrásközpontú történelem); Vasily Nikolaevich Elkin, Moszkva – Leningrád, 1932.
- Országos Propaganda Bizottság (Kultura), 1919.
- Révész és Bíró (Révész Imre) fényképe, Magyar Nemzeti Múzeum <http://lazarus.elte.hu/h-sf-atlas/kep-hu/zwischenkriegzeit/408.jpg>
- archív filmfelvétel részlete, <http://budapestcity.org/>
- <https://www.populationpyramid.net/hungary/1980/>
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bolschewismus_ohne_Mask.png
- Kollega Tarsoly István (szerk.): Magyarország története a XX. században. Babits, Szekszárd, 2000.
- Száray Miklós: Történelem II. (Forrásközpontú történelem)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Territorial_evolution_of_North_America_since_1763#/media/File:Non-Native_Nations_Claim_over_NAFTA_countries_1763.png